

BÖLÜM II

VEGANLIK TARTIŞMALARI: VEGANLIK ARAŞTIRMALARININ TAKİBİ

Bu bölümün amacı, beşerî bilimler ve sosyal bilimler genelinde veganlık hakkında araştırmaları hareketlendiren bazı temel konuların ve tartışmaların izini sürmektir. Bu görevi zorlaştıran şey, çeşitli (alt) disiplinlerin veganlığın hem kendisi hem de bir akademik araştırma alanı olarak ortaya çıkışı hakkında birbirlerinden biraz farklı anlatılar inşa etmiş olmalarıdır. Bu nedenle, burada sunduğum mevcut araştırmaların genel bakışında, veganlık araştırmaları hakkında homojen bir hikâye oluşturmayı veya tekil bir akademik alana kapsamlı bir genel bakış sunmayı amaçlamıyorum. Bunun yerine, çeşitli akademik bağlamlarda ortaya çıkan ve popülerleşme politikalarıyla boğuşmak için yararlı olan veganlıkla ilişki kurmaya yönelik kavramsal ve ampirik yaklaşımların anlık bir görüntüsünü sunacağım.

Veganlık çalışmalarını ayrı bir akademik çalışma alanı olarak resmileştirmeye yönelik son girişimlere veya başka bir deyişle veganlık çalışmalarından Veganlık Çalışmalarına geçişe yönelerek başlayacağım. Ardından, bir araştırma alanı olarak vegan çalışmalarına yapılan ilk referansların ortaya çıkmaya başladığı alan olan eleştirel hayvan çalışmaları alanında yoğunlaşmaya geçeceğim. Bölümün bir sonraki kısmı, sözde ana akım veya posthümanist hayvan araştırmalarında veganlıkla meşguliyete dönüyor ve bu heterojen çalışma bütününi iki kategoride gruplandırıyor: Science and Technology Studies (STS) [Bilim ve Teknoloji Çalışmaları] ve edebî hayvan çalışmalarından etkilenen teorik çalışma.⁹ Son olarak, in-

9. Açıklamak gerekirse, STS bilim ve teknolojinin sosyolojik analizine adanmış bir alandır. Bu nedenle, STS alanına atıfta bulunduğumda belirli bilimsel disiplinleri değil hem bu disiplinlerin iç işleyişini hem de tekno bilimsel yeniliklerin daha kapsamlı sosyolojik sonuçlarını anlamaya adanmış sosyal bilimsel çalışmaları kastediyorum.

san-hayvan çalışmaları etiketi altında kategorize edilme eğiliminde olan veganlık üzerine araştırmaların yanı sıra coğrafya, toplumsal hareket çalışmaları ve tüketim sosyolojisi çalışmalarına eğileceğim. Bu bölüm boyunca ilgilendiğim materyal geniş kapsamlı olsa da paylaştığı şey, veganlık araştırmaları için gıdanın önemli bir ilgi alanı olmasına rağmen, veganlığın etik çıkarımlarının beslenme biçiminin çok ötesine geçtiği hissidir.

VEGANLIK ÇALIŞMALARINDAN VEGANLIK ÇALIŞMALARINA

Daha önce belirtildiği gibi, veganlıkla uğraşan akademik çalışmalarda bir dereceye kadar uyumsuzluk ve heterojenlik mevcuttur; bununla birlikte, bir dizi metinle de dönüm noktası metinler olarak sık sık karşılaşırız. Örneğin, yirmi birinci yüzyılın ilk onyılında, veganlığın ana tema olarak ortaya çıktığı, belirli kavramsal ve disiplinsel bağlamlarda hayvan çalışmalarına yer açmaya çalışan bazı dergi özel sayıları basılmıştı. Bu özel sayılar arasında beyaz olmayan kadınların çalışmalarına odaklanan ve A. Breeze Harper'ın veganlık hakkında etkili çalışmalarını içeren *Journal for Critical Animal Studies*'in (Yarbrough ve Thomas, 2010) bir sayısı vardı (Harper'ın *Sistah Vegan*'i aynı yıl yayımlandı). *Feminism & Psychology*'nin (Potts, 2010) bir özel sayısı da yayımlandı; bu sayı, Donna Haraway ve Annie Potts arasında geçen, eleştirel ve "posthümanist" hayvan çalışmaları arasındaki gerilimleri ele alan bir diyalogu da içeriyordu (alt alanlar daha sonra daha ayrıntılı olarak açıklanacaktır). İki yıl sonra, *Hypatia*'nın feminizm ve hayvanlar arasındaki ilişkiyi araştıran ve veganlığın yine öne çıkan bir tema olarak yer aldığı (Gruen ve Weil, 2012) bir sayısı yayımlandı.

Bununla birlikte, belki de veganlıkla en kararlı akademik ilişki, Laura Wright'ın hayvan çalışmalarının bir alt alanı olarak görülmeyen, bunun yerine kendi başına bir alan olarak ele alınması gereken Veganlık Çalışmaları çağrısı olmuştur. Bu argüman en belirgin

şekilde Wright'ın 2015 tarihli *The Vegan Studies Project: Food, Animals and Gender in the Age of Terror* adlı kitabında dile getirilmiştir, ancak aynı zamanda, *Interdisciplinary Studies in Literature and Environment* (ISLE) dergisinin 2018 özel sayısında çıkan iki el kitabının yanı sıra *Through a Vegan Studies Lens: Textual Ethics and Lived Activism* (2019) dahil olmak üzere bir dizi başka yayın yoluyla geliştirilmiştir. Daha önce de değinildiği gibi, Wright veganlığa odaklanma konusunda yalnız değildir; farklı kavramsal araçlar kullanarak veganlık siyasetiyle uğraşan başka düşünce çizgileri de mevcuttur (alternatif yörüngelere genel bakış için bkz. Hamilton, 2016; Gillespie, 2017). Wright'ın çalışmalarıyla hem örtüşen hem de ondan ayrılan araştırmalar bu bölümün geri kalanında daha ayrıntılı olarak tartışılmakla birlikte yine de *The Vegan Studies Project*'in Veganlık Çalışmalarını kendi başına bir akademik alan olarak konumlandırmaya yönelik ilk monograf uzunluğundaki girişim olması nedeniyle, ona ait argümanların haritasını çıkararak başlamak faydalı olacaktır.

Wright'ın başlıca kaygılarından biri, Amerikan kültüründe nasıl belirli bedenlerin normatif, diğerlerinin normatif olmayan olarak inşa edildiğidir, öyle ki *The Vegan Studies Project*'in orijinal başlığı *The Vegan Body Project* idi. Gelgelelim veganlık ve veganlıkla iç içe olan farklı konu ve endişelerin farkına varıldığında, bedene yapılan bu odaklanma karmaşıktı. Bunun yerine Wright kitabı, “özellikle ABD’li vegan bedeninin çağdaş edebiyat eserlerinde, popüler kültür temsillerinde ve haber medyasında tezahür eden tartışmalı bir mevzi olarak inşasına ve tasvirine dikkat kesilerek, hayvan haklarını veganlığa bağlayan (veya hayvan haklarını hariç tutan) ana akım söylemini” (2015: 19) incelemeye odakladı. Böylece beden kitabın ana odak noktası olmaktan çıkarak gıda politikası ve hayvan etiği ile ilgili daha kapsamlı konulara yaklaşmak ve (bunları metalaştırma potansiyeli olmadığı sürece) çoğu zaman normatif olmayan yeme biçimlerine düşman olan kültürel manzarayı anlayabilmek için kullanılan bir merceğe dönüştü.

Buna paralel olarak, *The Vegan Studies Project*'in kendisinde de Wright çok çeşitli konularla ilgilenmektedir. Kitap, popüler kültü-

rel metinlerin (kıyamet sonrası romanlardan vampirlere odaklanan televizyon dizilerine kadar) hayvansal ürün tüketimini çevreleyen normları sarsma potansiyelini tartışmakta, medyanın veganlık ile düzensiz beslenme arasında kurduğu bağları incelemekte ve vegan olan ünlülerin etrafındaki gerilimleri araştırmaktadır. Tüm bu örneklerin altında yatan şey ise veganlığın bir araştırma nesnesinden daha fazlası olduğu duygusudur. Yahut en azından veganlık o kadar karmaşık bir araştırma nesnesidir ki, onu incelemek, etikten sağlığa ve çağdaş siyasetten medya temsili sorularına kadar uzanan geniş bir tema yelpazesini kapsar ve ancak disiplinlerarası bir yaklaşım kullanılarak tam olarak analiz edilebilir.

The Vegan Studies Project'in ardından ve Wright'ın sonraki çalışmalarında yaptığı Veganlık Çalışmaları çağrıları daha net bir şekil aldıkça, birkaç belirgin özellik de ortaya çıkmış oldu. Öncelikle Wright, veganlığın hem bir kimlik hem de bir pratik olduğunu tekrar tekrar vurgulamaktadır (2015: 2). Bu kabulün ışığında, ikinci olarak alan, çağdaş kültürde vegan kimlik ve pratiklerinin inşası ve tartışılmasına odaklanma eğiliminde olmuştur (Wright'ın odak noktası Amerika Birleşik Devletleri iken, onun çalışmalarını üstlenen diğerleri daha geniş bir ulusal bağlam yelpazesine meşgul olmuştur, örneğin, Castricano ve Simonsen, 2016) Veganlık Çalışmalarının bu formülasyonunun üçüncü bir kilit yönü ve Wright'ın sürekli olarak yeniden öne sürdüğü özelliği de ekofeminizme dayanan kökleridir. Yaklaşımı doğrudan ekofeministler tarafından kadınlara ve hayvanlara uygulanan zulmün kesişim noktalarını vurgulayan ve bu baskılara karşı koymanın kavramsal ve etik bir yolu olarak veganlığı savunan ekofeministlerin –özellikle Carol J. Adams ve Greta Gaard'ın çalışmaları– attığı temeller üzerine inşa edilmiştir.¹⁰ Gerçekten de Wright Veganlık Çalışmalarının amaçlarına ilişkin özlü formülasyonlarından birinde, “Tarihin bu noktasında, vegan teorisyenin görevi, onları destekleyen mekanizmaları daha tam olarak anlamak

10. Adams'ın daha önceki çalışmalarından “vejetaryen” ekofeminizm olarak bahsetmesine rağmen, savunduğu pratiğin vegan olduğunu not etmek önemlidir.